

2017-06-09

Kommunstyrelserna
Landstingsstyrelserna/regionstyrelserna

Överenskommelse om att stärka arbetet med mänskliga rättigheter

Ärendenr: 17/03004

Förbundsstyrelsens beslut

Styrelsen för Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har vid sammanträde den 9:e juni 2017 beslutat

att godkänna förslaget till överenskommelse om att stärka arbetet med mänskliga rättigheter

Bakgrund

Sveriges Kommuner och Landsting och regeringen har haft en överenskommelse om att stärka arbetet med mänskliga rättigheter sedan 2014. Det har bland annat resulterat i utbildningar om mänskliga rättigheter, utvecklingsarbete om mänskliga rättigheter i styrning och ledning och en MR-plattform som SKL:s styrelse tog beslut om i mars 2017. Nu har SKL:s styrelse och regeringen fattat beslut om en ny överenskommelse som bygger vidare på de tre huvudområdena utbildning, styrning och ledning och plattformen. En viktig del är fortsatt spridning till SKL:s alla medlemmar. Den nya överenskommelsens förslag på budget och tid redovisas för ett år i taget eftersom regeringen inte kan föregå riksdagens beslut men avsikten är att överenskommelsen ska pågå i två år och omfatta totalt 6 miljoner kronor.

Överenskommelsen redovisas i **bilaga 1**.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande

Kulturdepartementet

Överenskommelse mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting om att stärka arbetet med mänskliga rättigheter

Skälen för en överenskommelse

Mänskliga rättigheter är en förutsättning för upprätthållandet av fred, säkerhet och en hållbar utveckling i alla dess dimensioner. Människors möjligheter att åtnjuta de mänskliga rättigheterna har stärkts över tid. Samtidigt finns idag en global tillbakagång. I internationella forum ifrågasätts de mänskliga rättigheterna allt oftare och auktoritära stater har blivit allt skickligare på att undergräva och omtolka bindande konventioner, vedertagna begrepp och normer, vilket har bidragit till ett ifrågasättande av de mänskliga rättigheternas giltighet. Vi lever i en tid som mer än någonsin kräver att de internationella överenskommelserna och normerna om mänskliga rättigheter tas på allvar. Det finns tydliga tendenser i Sverige och omvärlden som kan innebära en politisk utveckling som inte lika självklart harmonierar med Sveriges konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter.

Regeringen beslutade den 13 oktober 2016 om en strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29). Strategin tar sin utgångspunkt i det nya målet för politiken för mänskliga rättigheter som riksdagen antagit, nämligen att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Strategins innebörd är att efterlevnaden av Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter inte kan tas för given, vare sig på kort eller lång sikt. Istället måste även i fortsättningen steg tas mot en sammanhållen struktur för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna. En sådan struktur bör bl.a. bestå av ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet.

Arbetet med att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter berör ett stort antal aktörer inom det offentliga, på såväl statlig som regional och kommunal nivå, vilket ställer höga krav på ett systematiskt och samordnat arbete. Som framhålls i strategin är en stor del av Sveriges konventionsefterlevnad avhängig verksamheten i kommuner och landsting. Rätten till exempelvis hälsa, utbildning, delaktighet och inflytande konkretiseras i mötet mellan aktörer i kommuner och landsting och medborgarna.

Regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) slöt i juni 2014 en överenskommelse med målet att, med utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, utveckla arbetet med att stärka respekten för och kunskapen om mänskliga rättigheter i kommunal verksamhet. Som en del i arbetet med överenskommelsen tog SKL fram en handlingsplan där det betonades att det krävs en positionsförflyttning från enstaka punktinsatser till ett mer systematiskt arbete för att säkerställa mänskliga rättigheter i kommuner och landsting. SKL har därefter drivit ett utvecklingsarbete i syfte att ta fram goda exempel på hur mänskliga rättigheter kan inkluderas i styrning och ledning. SKL har även tagit fram utbildningar och utvecklat en plattform med kriterier för mänskliga rättigheter för kommuner och landsting.

Arbetet med mänskliga rättigheter på såväl statlig som regional och kommunal nivå har även en stark koppling till Agenda 2030, dvs. den överenskommelse som FN:s generalförsamling har antagit för hållbar utveckling. Agendan har 17 mål för hållbar utveckling och syftar bl.a. till att förverkliga alla människors mänskliga rättigheter. Flera av målen berör kommuners och landstings kärnverksamheter.

Regeringen och SKL delar uppfattningen att den satsning som har genomförts under 2014–2017 behöver få en fortsättning och ingår därför en ny överenskommelse.

Överenskommelse

Utgångspunkter, mål och arbetsätt

Arbetet med att genomföra överenskommelsen ska ta sin utgångspunkt i regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29). Det övergripande målet för arbetet med överenskommelsen är

att bidra till förverkligandet av regeringens mål för politiken för mänskliga rättigheter och att bidra till Sveriges genomförande av Agenda 2030. Detta ska ske genom följande delmål:

- ökade kunskaper hos förtroendevalda och anställda i kommuner och landsting om hur mänskliga rättigheter omsätts i praktiken i kommunala verksamheter,
- ökad integrering av mänskliga rättigheter i ordinarie processer för styrning och ledning i kommuner och landsting, och
- fler kommuner och landsting använder plattformen med kriterier för mänskliga rättigheter i kommuner och landsting.

Satsningen genomförs i form av ett sammanhållet projekt. En projektplan med specifika projektmål för att nå överenskommelsens mål och delmål fastställs av en styrgrupp. Projektplanen bör även inkludera en plan för uppföljning av insatser, med särskilt fokus på SKL:s medlemmars förutsättningar för ett långsiktigt och integrerat arbete med frågorna.

Nedan följer förslag på inriktning av insatser. Förslagen bygger på SKL:s och regeringens gemensamma analys. SKL och Regeringskansliet kan vid behov komma överens om att inriktningen ska uppdateras eller på annat sätt revideras.

Ökade kunskaper om hur mänskliga rättigheter omsätts i praktiken

Kommuner och landsting har sammanlagt ca 1,1 miljoner anställda och 40 000 förtroendevalda. Fortsatta utbildningsinsatser om mänskliga rättigheter är efterfrågade och nödvändiga för att kunna säkerställa att frågor om mänskliga rättigheter integreras i den ordinarie verksamheten. Den fortsatta inriktningen bör vara den praktiska tillämpningen hos anställda och förtroendevalda i kommuner och landsting. Det är i mötet mellan offentligt anställda och den enskilde som mänskliga rättigheter till stor del tillämpas och omsätts till praktik. Det finns ett behov av att anställda i verksamheter som möter enskilda ges insikt i och förståelse för att de i sin roll som offentligt anställda har ett ansvar att säkerställa att människor får sina rättigheter tillgodosedda. Det handlar om att i sin yrkes- och myndighetsutövning och sitt agerande kunna tillämpa ett rättighetsperspektiv i vardagen utifrån de olika förutsättningar och behov som anställda möter

hos människor i sin yrkesroll, till exempel i mötet med barn, personer som tillhör en nationell minoritet, hbtq-personer, äldre och personer med funktionsnedsättning. Insatser på området bör inkludera:

- vidareutveckling av befintliga utbildningar, bl.a. genom att ta fram exempel på verksamhetsanpassade utbildningar,
- fortsatt spridning av den webbutbildning som tagits fram i samarbete med Uppsala universitet,
- utveckling och utökning av arbetet med att ta fram utbildare som kan företräda SKL och genomföra utbildningsinsatser runt om i landet så att betydligt fler kommuner och landsting får möjlighet att ta del av utbildningarna, och
- genomförande av en kommunikationssatsning.

I arbetet med utveckling av utbildningsinsatser enligt ovan är det av stor vikt att andra utbildningsinsatser om de mänskliga rättigheterna beaktas. Dialog med relevanta aktörer, såväl statliga myndigheter med ansvar för frågor om mänskliga rättigheter, som det civila samhället är därför av stor betydelse.

Integrering av mänskliga rättigheter i styrning och ledning

SKL har under 2015–2017 drivit ett utvecklingsarbete tillsammans med elva kommuner och fyra landsting i syfte att utveckla former för hur mänskliga rättigheter kan integreras i styrningen och ledningen i kommuner och landsting. Projektet har utbytt erfarenhet och lärdomar med SKL:s jämställdhetsprojekt Kunskapsspridning genom modellkommuner som pågår 2015-2018. Insatser på området bör inkludera:

- spridning av lärdomar och goda exempel från utvecklingsarbetet till kommuner och landsting som inte medverkat i projektet, inklusive exempel på hur Agenda 2030 kan integreras i arbetet, och
- fortsatt utvecklingsarbete som bygger vidare på tidigare erfarenheter men med fokus på mindre kommuner och landsting.

Implementering av plattformen med kriterier för mänskliga rättigheter

Tillsammans med forskare och praktiker har SKL tagit fram en plattform med kriterier för vad som kännetecknar ett tillfredsställande arbete med mänskliga rättigheter på lokal och regional nivå. Kriterierna kan användas av kommuner och landsting som vill uppmärksamma mänskliga rättigheter och

sätta det i ett större sammanhang. Det handlar till stor del om att främja ett systematiskt arbete i enlighet med regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter och om ett välfungerande samspel med det civila samhället. Det är också ett bra verktyg för att uppmärksamma kommuner och landsting som utmärker sig positivt i arbetet med att stärka de mänskliga rättigheterna i Sverige. Insatser på området bör inkludera:

- vidareutveckling av plattformen,
- att stödja implementeringen av plattformen i kommuner och landsting, vilket bl.a. ska innefatta att ge stöd till de kommuner och landsting som vill utgå från kriterierna i sitt arbete med mänskliga rättigheter, och
- tillhandahållande och samordning av ett nätverk för de kommuner och landsting som vill arbeta utifrån plattformen.

Styrning och samordning

Arbetet med överenskommelsen ska ledas av en styrgrupp bestående av representanter för SKL och Regeringskansliet.

SKL ska senast den 1 oktober 2017 återrapportera till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) sitt förslag på konkret projektplan samt hur överenskomna medel avses fördelas för att genomföra överenskommelsens intentioner under året. Projektplanen ska fastställas av styrgruppen.

Finansiering och redovisning

Regeringen avsätter tre miljoner kronor att användas i enlighet med denna överenskommelse. Kostnaderna ska belasta det under utgiftsområde 1 Rikets styrelse uppförda anslaget 6:1 Allmänna val och demokrati, anslagspost 14.

Medlen utbetalas engångsvis i förskott efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet senast den 1 november 2017.

En ekonomisk redovisning som visar hur medlen har använts (se bilaga Ekonomisk redovisning) ska lämnas till Kammarkollegiet senast den 1 september 2018. Ekonomichefen (eller motsvarande) på SKL ska granska och intyga uppgifterna under punkt tre i den ekonomiska redovisningen (se bilaga Ekonomisk redovisning). Underskrift i original samt information om eventuella avvikelser och åtgärdsförslag ska finnas med i redovisningen. Om redovisningen inte inkommer i tid kan regeringen återkräva medlen.

Regeringskansliets diarienummer för överenskommelsen och för regeringsbeslut om utbetalning ska framgå av samtliga handlingar. Rekvisitionen, den ekonomiska redovisningen och verksamhetsrapporterna ska vara undertecknade i original av en behörig företrädare för SKL. Regeringskansliet (Kulturdepartementet) och Kammarkollegiet har rätt att begära in kopior av räkenskaper och övrigt underlag som rör bidragets användning.

En redovisning av arbetet som har genomförts inom överenskommelsen 2017 ska lämnas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast den 1 september 2018. I redovisningen ska SKL bedöma arbetets resultat och medlemmarnas förutsättningar för vidare arbete inom området.

Uppföljning

Arbetets resultat ska följas upp och redovisas av SKL utifrån de mål för projektet som fastställts av styrgruppen.

Godkännande av överenskommelsen

Överenskommelsen blir giltig under förutsättning att den godkänns av regeringen och SKL:s styrelse.

På regeringens vägnar genom
Kulturdepartementet

För Sveriges Kommuner och
Landsting

Stockholm den juni 2017

Stockholm den juni 2017

Alice Bah Kuhnke
Kultur- och Demokratiminister

Lena Micko
Ordförande